

9.3.2020

Eduskunta
Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Asia: HE 4/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain muuttamisesta

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hoitajamitoitusta koskevasta hallituksen esityksestä. Riittävän ja turvallisen hoidon varmistaminen edellyttää, että kaikilla hoitajilla on ammatillinen osaaminen sekä työn edellyttämät ajanmukaiset tiedot ja taidot. OAJ muistuttaa, että hoitajien koulutusmäärien mittavat lisäykset edellyttävät oppilaitoksille kohdennettavia lisäresursseja. Koulutuksen vaatimuksia tai laatua ei lisäysten vuoksi saa madaltaa.

Ammatillisen koulutuksen sosiaali- ja terveystalalan opiskelupaikkojen määrän nosto edellyttää huomattavaa lisäresursointia

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat joutuneet sopeuttamaan toimintaansa mittavien rahoitusleikkausten vuoksi jo useita vuosia. Ammatillisen toisen asteen rahoitus pieneni liki 25 % ennen reformin voimaantuloa. Myös ammattikorkeakoulujen rahoituksesta on leikattu keskimäärin 25 %. Lisäksi on otettava huomioon, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmien muutosten vuoksi rahoitus on vaikeasti ennakoitavaa ja epävakaa.

Etenkin ammattikorkeakouluissa resursseja on entistä vähemmän perustutkintokoulutukseen. Vuonna 2021 amk-tutkintokoulutuksen osuus laskee rahoitusmallissa 63 prosentista 56 prosenttiin, kun tutkintokoulutuksesta siirtyy 60 miljoonaa jaettavaksi jatkuvan oppimisen opintopisteiden perusteella.

Leikkausten vaikutukset, kuten opettajien irtisanomiset, opetuksen väheneminen ja opetusryhmien kasvu, ovat vielä korjaamatta ja vaikeuttavat koulutusten toteuttamista. Suurin ongelma tällä hetkellä on siis rahoituksen riittämättömyys. Ilman selkeää resurssien lisäämistä ei tarvittavia lisäkoulutuksia voi toteuttaa. Koulutusmäärien lisääminen ei yksinään ole riittävä ratkaisu hoitajapulan poistamiseen. Samaan aikaan on huolehdittava koulutuksen laadusta ja ammatin vetovoimaisuudesta.

9.3.2020

Tutkintotavoitteiden lisäämisen haasteet koko ammatillisessa koulutuksessa

Kuntaliitto on arvioinut sosiaali- ja terveysalan rekrytointitarpeeksi vuoteen 2040 mennessä noin 267 000 työntekijää.

Tällä hetkellä toisella asteella lähihoitajaopiskelijoita on paljon ja lähes kaikille halukkaille löytyy opiskelupaikka. Ongelmana on opetuksen määrän vähäisyys. Opiskelijoilla on erilaisia opiskeluvalmiuksiin liittyviä ongelmia, joita nyt ei pystytä vähäisten tuntimäärien ja lähiopetuksen vuoksi poistamaan. Tästä syystä opiskelijat eivät valmistu ajoissa, keskeyttävät tai hakeutuvat muihin töihin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien huolena on myös alalle soveltuvien hakijoiden saaminen koulutukseen. TE-keskukset ohjaavat tällä hetkellä runsaasti aikuisia lähihoitajakoulutukseen, mutta kaikki eivät ole alalle soveltuvia. Tätä huolta on tuotu esiin myös SORA-lainsäädännön uudistamista pohtineen työryhmän työssä. SORA-lyhenteen merkitys on 'soveltumattomuuden ratkaisuja'. SORA-lait koskevat mm. opiskelijaksi ottamisen esteitä, opinto-oikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä päihdetestausta ja kurinpitoa.

OAJ on hoitoalan järjestöjen kanssa yhdessä esittänyt, että soveltuvuuden arviointi hakuvaiheessa, olisi kattavasti mahdollista. Myös koulutuksen järjestäjät ovat esittäneet, että ammatillisen koulutuksen hakeutumista ja opiskelijaksi ottamista tulisi kehittää yhdenvertaisemmaksi ja vaikuttavammaksi. Opiskelijamäärien nostaminen tarve hakuvaiheen yhtenäiselle toimintamallille kasvaa entisestään. Tämä lisää koulutuksen järjestäjien työmäärää, joka on otettava huomioon, kun uudistuksen tarvitsemia resursseja lasketaan.

Ammattikorkeakoulujen kouluttamista sote-alan osaajista on valtava pula. Nykyisistä sairaanhoitajista eläköityy vuoteen 2030 mennessä noin puolet. Viisi vuotta sosiaali- ja terveysalan amk-tutkintoon valmistumisesta vain alle kaksi prosenttia on vailla työtä. Kaksi kolmannelle oli työllisiä jo valmistuessaan. Lisäksi ulkomaisen työvoiman tarve on sosiaali- ja terveysalalla pysyvä, joten täydentävän koulutuksen rakenteiden ja tarjonnan pitää olla vahvoja. Tämän tiedon valossa on ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta kasvatettava tämän mittavan alan koulutustarpeen mahdollistamiseksi.

Ammattikorkeakoulut maksavat työpaikoille mittavia summia sote-alan opiskelijoiden työharjoittelusta. Laajenevalle opiskelijajoukolle on turvattava mahdollisuus opintoihin

9.3.2020

kuuluviin pakollisiin harjoitteluihin. Työnantajille maksettavien harjoittelumaksujen poistamista on pikaisesti selvitettävä. Maksujen poistaminen parantaisi myös ammattikorkeakoulujen mahdollisuutta osallistua työpaikoilla tapahtuvaan ohjaukseen.

Koulutusmäärien lisäys tarkoittaa myös opettajien määrän lisäämistä

Alan ammattitaidon saavuttaminen edellyttää moninaisten taitojen harjaantumista ja opettelua. Ihmisten kohtaaminen, kanssakäyminen, käden taidot edellyttävät opiskelijoiden ja opettajien moninaista vuorovaikutusta. Pedagogisesti pätevän opettajan antamaa läsnä olevaa opetusta pitää olla paljon enemmän kuin mihin nykyisillä resursseilla on mahdollisuus. Lisärahoituksella pitää varmistaa, että oppilaitoksissa on riittävä määrä alan pedagogisesti ja ammatillisesti osaavia opettajia.

Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää myös alan opettajien osaamisen kehittämistä ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia on parannettava. Opettajille on annettava mahdollisuus laadukkaan opetuksen toteuttamiseen sekä oppilaitoksissa että työpaikoilla.

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen monialainen osaaminen ja joustavat toimintamallit koulutuksen järjestämisessä on otettava käyttöön koko laajuudessaan. Näiden koulutusten yhteistyöllä voidaan vastata sekä alueellisiin erityisosaamisen tarpeisiin että sosiaali- ja terveystieteiden työvoiman tarpeisiin.

Mitoituksia ja lisää koulutuspaikkoja tarvitaan myös opetuslalle

OAJ pitää tärkeänä säätää henkilöstömitoituksesta myös opetuslalle. Suomalaisista 84 prosenttia kannattaa opettajamitoituksen kirjaamista lakiin. Oppijat ovat Suomessa eriarvoisessa asemassa, kun useampi kuin joka kymmenes alakoulun oppilas käy koulua yli 25 oppilaan ryhmässä. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa on reilusti yli 50 opiskelijan ryhmiä. Suuri opetusryhmä vaikuttaa kielteisesti oppimistuloksiin. Eniten opettajamitoituksesta hyötyisivät tukea tarvitsevat ja heikomman sosioekonomisen taustan omaavat oppijat.

Koska laki ei turvaa opettajamitoitusta, muun muassa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 29 prosenttia kaipaa lisää opettajan pitämää oman alan lähiopetusta.

Säätäessään uusista mitoituksista hallituksen tulee huolehtia jo voimassa olevan lainsäädännön mukaisista henkilöstömitoituksista. Yliopistoihin on lisättävä koulutuspaikkoja varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen. Varhaiskasvatuksen

9.3.2020

opettajista on suuri pula. Tehtävissä ei-kelpoisten osuus oli vuonna 2018 n. 17-18 prosenttia ja opettajista sekä päiväkodin johtajista eläköityy keskimäärin vuosittain noin 325 henkilö vuosien 2025-2030 aikana.

Viime hallituskaudella varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen kohdennettiin 28 miljoonan euron määräraha, jolla varmistetaan vuosien 2018-2021 aikana 1000 uutta varhaiskasvatuksen opettajan aloituspaikkaa yliopistoissa. Määräraha kuitenkin päättyy ensi vuonna, eikä hallitus ole osoittamassa lisäpaikkoihin enää rahoitusta, mitä OAJ pitää vakavana laiminlyöntinä.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Inkeri Toikka
erityisasiantuntija